

Lietuva Europos Sąjungoje

Lietuva (Lietuvos Respublika) yra Baltijos jūros pietrytinėje pakrantėje ir užima didelę Nemuno ir Neries upių baseinų dalį. Ji yra tarp 53°54' ir 56°27' šiaurės platumos lygiagrečių bei 20°56' ir 26°51' rytų ilgumos dienovidinių, toje pačioje geografinėje platumoje kaip Danija ir pietų Švedija. Sostinė Vilnius yra toje pačioje laiko juostoje kaip Helsinkis, Ryga ir Sofija. Didžiausias teritorijos ilgis iš vakarų į rytus yra 373 km, iš šiaurės į pietus – 276 km. Nuo kartografinio Lietuvos centro (Kėdainių savivaldybėje, Ruoščių kaime) iki Šiaurės ašigalio yra 3870 km, iki pusiaujo – 6130 km. Lietuva – Baltijos jūros valstybė (kranto ilgis – 90 km). Klaipėdos uostas yra šiauriausias neužšalantis Baltijos uostas, veikiantis ištisus metus. Baltijos jūra ir Kuršių marios sudaro palankias sąlygas laivybai ir žvejybai.

Pagal šalies plotą Lietuva priklauso mažosioms Europos Sąjungos valstybėms. Jos plotas – 65,3 tūkst.km². Mažesnės už Lietuvą yra Danija, Belgija, Estija, Slovėnija, Olandija, Latvija, Slovakija, Kipras, Malta, Liuksemburgas. Tačiau gyventojų skaičiumi Lietuva lenkia tik Latviją, Estiją, Slovėnija, Kiprą, Malta, Liuksemburgą.

1989 m. Prancūzijos nacionalinio geografijos instituto specialistai nustatė Europos kartografinį centrą. Pagal geografines koordinatas (54°54' šiaurės platumos ir 25°19' rytų ilgumos) Europos centras yra 25 km nuo Vilniaus, netoli plento, vedančio į Uteną, prie vaizdingo Bernotų piliakalnio, Girijos ežero ir upelio.

Lietuvos vardas pagal turimus šaltinius pirmą kartą buvo paminėtas 1009 m. Kvedlinburgo kronikoje (lot. *Annales Quedlinburgenses*). 2009 m. Lietuva švenčia savo vardo paminėjimo tūkstantmetį, o šalies sostinė Vilnius visus metus bus Europos kultūros sostinė.

1990 m. kovo 11 d. Lietuva pasiskelbė atkurianti nepriklausomybę. 2004 m. prisijungusi prie NATO ir įstojusi į Europos Sąjungą Lietuva grįžo į Europos šalių bendriją.

Ketveri metai bendroje Europos Sąjungos ekonominėje erdvėje Lietuvoje sukūrė prielaidas laisvam prekių, darbo jėgos ir kapitalo judėjimui, o tai neabejotinai turėjo reikšmingą įtaką ekonominiams, socialiniams, demografiniams ir aplinkos procesams šalyje. Bendra prekių ir darbo jėgos rinka paskatino prekių ir paslaugų kainų ir darbo apmokėjimo lygių suartėjimo procesus, lydimus padidėjusios tarptautinės migracijos ir nedarbo lygio mažėjimo, sparčiau augančio darbo užmokesčio ir tuo pat metu – paūmėjusios infliacijos.

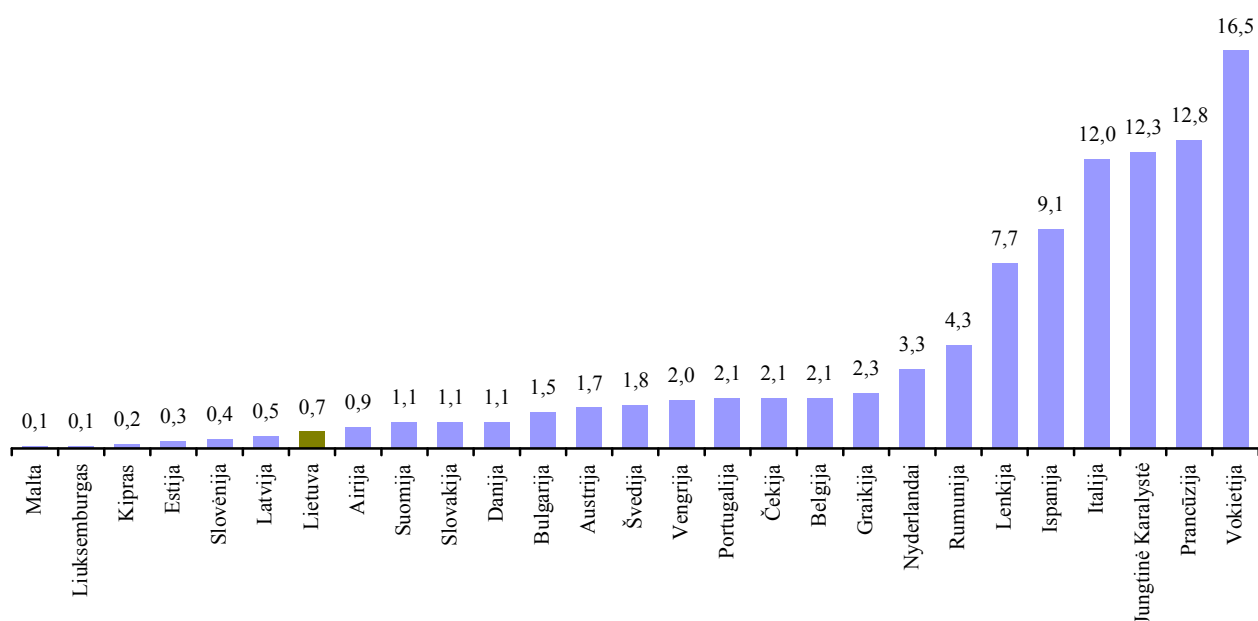
Gyventojai

2007 m. pasaulyje gyveno 6625 mln. žmonių. Išankstiniais Europos Bendrijų statistikos tarnybos (Eurostato) duomenimis, 2008 m. pradžioje Europos Sąjungoje gyveno 497,2 mln. žmonių, tai 2,1 mln. daugiau nei 2007 m. pradžioje. Per 2007 m. ES gyventojų skaičius padidėjo 0,42 %, tačiau šis didėjimas daugiausia nulemtas imigracijos procesų, o ne natūralios gyventojų kaitos. Lietuva – dvidešimt pirma Europos Sąjungos valstybė narė pagal gyventojų skaičių (0,7 % ES gyventojų). Eurostato išankstiniais duomenimis, 2007 m. gyventojų skaičius sumažėjo tik aštuoniose ES valstybėse narėse, iš jų ir Lietuvoje. Gyventojų tankis Europos Sąjungoje siekia 114,8 gyv./km², Lietuvoje – tik apie 54 gyv./km². Iš dalies tokio mažo tankio priežastis yra nedidelis šalies urbanizacijos lygis (tankiausiai apgyvendintos vietovės paprastai yra miestai, ypač didieji). Mažesnis gyventojų tankis yra tik Estijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Latvijoje. Tankiausiai apgyvendinta yra Malta – 1289 gyv./km², suprantama, šiuo atveju urbanizacijos lygis nėra lemiamas gyventojų tankio veiksnys.

Europos Sąjungos valstybių demografiniai rodikliai 2008 m. pradžioje

	Gyventojų skaičius 2008 m. pradžioje, mln.	Natūralus prieaugis, tenkantis 1000 gyventojų, 2007 m.	Gyventojų tankis, 2008 m. pradžioje, gyv./km ²	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, metais		1000 vyrų tenka moterų	1000 gimusiųjų tenka mirusių vaikų iki vieno metų
				vyrų	moterų		
ES-27	497,5	1,0	114,8	75,4	81,5	1049	...
Airija	4,4	9,8	62,3	77,3	82,1	1000	...
Austrija	8,3	0,2	99,5	77,3	82,9	1056	3,7
Belgija	10,7	1,9	347,8	77,3	82,3	1043	3,1
Bulgarija	7,6	-5,0	69,4	69,2	76,3	1064	9,2
Čekija	10,4	1,0	132,9	73,7	79,9	1047	3,1
Danija	5,5	1,6	126,2	76,1	80,7	1020	4,0
Estija	1,3	-1,2	30,9	67,3	78,8	1171	5,0
Graikija	11,2	0,2	85,2	77,3	82,2	1019	3,8
Ispanija	45,3	2,4	87,2	77,8	84,1	1027	3,7
Italija	59,6	-0,1	199,7	78,6	84,1	1059	3,8
Jungtinė Karalystė	61,2	3,2	250,0	77,6	81,7	1039	...
Kipras	0,8	4,0	83,5	78,8	82,4	1031	6,2
Latvija	2,3	-4,3	36,7	65,9	76,8	1165	8,7
Lenkija	38,1	0,3	122,0	70,9	79,7	1069	6,0
Lietuva	3,4	-3,9	54,2	64,9	77,2	1146	5,9
Liuksemburgas	0,5	3,4	182,8	76,8	81,9	1020	1,8
Malta	0,4	1,9	1287,8	77,4	81,9	1013	6,5
Nyderlandai	16,4	2,9	483,8	78,1	82,4	1022	4,1
Portugalija	10,6	-0,1	114,9	75,5	82,3	1066	...
Prancūzija	63,8	4,6	99,9	77,5	84,4	1058	...
Rumunija	21,5	-1,7	93,9	69,2	76,1	1052	12,0
Slovakija	5,4	0,1	110,0	70,5	78,1	1060	6,1
Slovėnija	2,0	0,7	99,6	74,5	82,0	1037	3,1
Suomija	5,3	1,8	17,3	75,9	82,9	1042	2,7
Švedija	9,2	1,7	22,1	78,9	83,0	1015	2,5
Vengrija	10,0	-3,5	108,3	69,2	77,8	1106	5,9
Vokietija	82,2	-1,7	230,7	77,1	82,4	1042	3,8

Europos Sąjungos valstybių gyventojai 2007 m. ES 27 – 100 procentų



Vyrų ir moterų santykis kinta priklausomai nuo amžiaus grupės. ES moterys gyvena vidutiniškai šešeriais metais ilgiau nei vyrai. Lietuvoje vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (VTGT) rodikliai grėsmingai išskirtiniai – vyrų VTGT (64,9 metų) yra trumpiausia Europos Sąjungoje ir net 12,3 metų skiriasi (daugiausia ES) nuo šalies moterų VTGT (77,2 metų), kuri yra kiek ilgesnė negu Bulgarijos, Latvijos ir Rumunijos moterų. Panaši situacija stebima ir Latvijoje su Estija. Tai sąlygoja ir išskirtinį moterų ir vyrų skaičiaus santykį Baltijos šalyse. Iš dalies tokiam santykiui įtakos gali turėti vyrų mirties priežasčių struktūra – posovietinio bloko šalims ypač būdingas aukštas vidutinio amžiaus vyrų mirtingumas dėl išorinių (išvengiamų) mirties priežasčių. Pvz., nors žuvusiųjų transporto įvykių metu 2007 m., palyginti su 2006 m., šiek tiek sumažėjo (nuo 899 iki 877 žmonių), tačiau mirtingumo dėl šių priežasčių rodiklis išlieka didžiausias tarp ES valstybių narių.

Nė vienoje iš ES šalyje gimstamumo lygis neužtikrina kartų kaitos. 2007 m. aukščiausias suminis gimstamumo rodiklis (vidutinis gyvų gimusių vaikų, kuriuos moteris pagimdė per savo reproduktyvų gyvenimo laikotarpį, skaičius) buvo Prancūzijoje (1,98), Airijoje (2006 m. – 1,93), Švedijoje ir Danijoje (po 1,85), žemiausias – Slovakijoje (1,25), Lenkijoje (2006 m. – 1,27), Rumunijoje (1,29) ir Maltoje (1,3). 2007 m. ES valstybėse narėse mažiausia gimusiųjų 1000 gyventojų teko Vokietijoje – 8,2, Austrijoje – 9, Italijoje ir Slovėnijoje – po 9,5, daugiausia – Airijoje (15), Prancūzijoje (13,1) ir Jungtinėje Karalystėje (12,4).

2007 m. Lietuvoje mirusiųjų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų, buvo 1,4 karto didesnis negu ES vidurkis (9,7), bet mažesnis negu Bulgarijoje (14,9) ir Latvijoje (14,6).

ES valstybėse narėse, tarp jų ir Lietuvoje, mirties priežasčių struktūra jau daugelį metų nekinta. 2007 m. nuo trijų pagrindinių mirties priežasčių – kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų ir išorinių mirties priežasčių (nelaimingų atsitikimų, apsinuodijimų, traumų ir kt.) – mirė apie 83 % žmonių (2000 m. – 87 %).

Pastaraisiais metais kūdikių mirtingumas mažėjo. Kūdikių mirtingumo rodiklis (1000 gimusiųjų tenka mirusių kūdikių) sumažėjo nuo 7,9 2004 m. iki 5,9 2007 m., tačiau jis išliko didesnis negu daugelyje senųjų ES valstybių narių (ES vidurkis – 4,7).

Pagal gyvenamosios vietos deklaravimo duomenis, 2007 m. išvyko į užsienį gyventi nuolat arba ilgiau kaip 6 mėnesiams 13,9 tūkst. Lietuvos gyventojų (2006 m. – 12,6 tūkst.). Daugiausia

žmonių išvyko į Jungtinę Karalystę (26,4 %), Airiją (11,7 %), JAV (11,1 %), Vokietiją (9,2 %), Rusijos Federaciją (6,5 %) ir Ispaniją (6,1 %).

2007 m. į Lietuvą imigravo 8,6 tūkst. žmonių, 864 daugiau negu 2006 m. Daugiausia atvyko iš Jungtinės Karalystės (1,8 tūkst.), Airijos (0,9 tūkst.) ir Vokietijos (0,6 tūkst.), o taip pat iš Baltarusijos (1 tūkst.), Rusijos Federacijos (0,9 tūkst.) ir Ukrainos (0,5 tūkst.). Dauguma atvykusiųjų (71,3 %) – į šalį grįžtantys Lietuvos Respublikos piliečiai (2001 m. – 15,2 %). Apie 67 procentus grįžtančių Lietuvos piliečių buvo iki 35 metų amžiaus (2001 m. – 50,3 %).

Lietuva – ketvirta ES valstybė narė, iš kurios daugiau emigruoja gyventojų negu imigruoja. Eurostato išankstiniais duomenimis, 2007 m. tik septyniose ES valstybėse narėse migracijos saldo (daugiau emigravo negu imigravo) 1000 gyventojų buvo neigiamas: Rumunijoje (-4,7), Bulgarijoje (-4,4), Lenkijoje (-3,6), Lietuvoje (-1,6), Estijoje (-1,5), Latvijoje (-0,8) ir Nyderlanduose (-0,4).

Švietimas

Pagal daugumą švietimo rodiklių Lietuva patenka į geriausias pozicijas užimančių ES šalių grupę. 2006 m. jaunimo iki 29 metų, besimokančio švietimo įstaigose, dalis buvo viena didžiausių ES ir nusileido tik Jungtinei Karalystei (Lietuvoje – 57,4, Jungtinėje Karalystėje – 58,4 % visų atitinkamo amžiaus gyventojų). Gerokai viršija ES vidurkį bei daugumos šalių rodiklius ir 18 metų amžiaus besimokančio jaunimo dalis (93,1 % palyginti su visais atitinkamo amžiaus gyventojais, ES vidurkis – 77,4 %), palyginimui – mažiausia 18 metų amžiaus jaunimo mokėsi Kipre (30,8 %).

Tačiau Lietuvos studentų mobilumo rodikliai yra vieni prastesnių ES. Taip pat nėra džiuginantys ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo rodikliai. 2006 m. vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, dalis sudarė 59,7 % visų atitinkamo amžiaus vaikų, tuo tarpu ES vidurkis – 86,8 %. Toks rodiklis anaipol nerodo, kad šalyje sudarytos sąlygos ugdyti vaikus namuose. Veikiau tai signalizuoja, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūra nėra pakankamai išplėtotą, tuo pat metu – ir tai, kad ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių moterų (be abejojant, kartais ir tėvų) sėkminga integracija į darbo rinką yra apsunkinta.

Viešosios išlaidos švietimui, palyginti su šalies BVP, taip pat akivaizdžiai nepakankamos. 2007 m. jos sudarė 4,95 % BVP ir buvo beveik dukart mažesnės nei Danijos, kurioje išlaidos švietimui buvo didžiausios ES – 8,28 % BVP.

Švietimo rodikliai Europos Sąjungos valstybėse narėse 2006 m.

Procentais

	25–64 metų amžiaus gyventojai, įgiję vidurinį išsilavinimą	20–24 metų amžiaus jaunimo pasiektas ne žemesnis negu vidurinis išsilavinimas	Bendrosios valstybės išlaidos švietimui 2006 m., palyginti su BVP
ES-27	70,8	78,1	5,03
Airija	67,6	86,7	4,77
Austrija	80,1	84,1	5,44
Belgija	68,0	82,6	5,95
Bulgarija	77,4	83,3	4,51
Čekija	90,5	91,8	4,35
Danija	75,5	70,8	8,28
Estija	89,1	80,9	4,87
Graikija	59,8	82,1	3,98
Ispanija	50,4	61,1	4,23
Italija	52,3	76,3	4,43
Jungtinė Karalystė	73,3	78,1	5,45
Kipras	72,1	85,8	6,92
Latvija	85,0	80,2	5,06
Lenkija	86,3	91,6	5,47
Lietuva	88,9	89,0	4,95

	25–64 metų amžiaus gyventojai, įgiję vidurinį išsilavinimą	20–24 metų amžiaus jaunimo pasiektas ne žemesnis negu vidurinis išsilavinimas	Bendrosios valstybės išlaidos švietimui 2006 m., palyginti su BVP
Liuksemburgas	65,7	70,9	3,81
Malta	26,8	54,7	2,93
Nyderlandai	73,2	76,2	5,19
Portugalija	27,5	53,4	5,40
Prancūzija	68,7	82,4	5,65
Rumunija	75,0	77,4	3,48
Slovakija	89,1	91,3	3,85
Slovėnija	81,8	91,5	5,83
Suomija	80,5	86,5	6,31
Švedija	84,6	87,2	6,97
Vengrija	79,2	84,0	5,45
Vokietija	84,4	72,5	4,53

Užimtumas

2007 m. Lietuvoje beveik du trečdaliai darbingo amžiaus gyventojų buvo užimti. Tai artimas ES vidurkiui rodiklis. Aukščiausias užimtumo lygis buvo Nyderlanduose ir Švedijoje, žemiausias – Maltoje, Lenkijoje ir Vengrijoje. Pagal vyresnio amžiaus (55–64 metų) gyventojų užimtumo lygį Lietuva gali būti priskirta prie tų, kuriose jis yra aukščiausias. Vyresnio amžiaus gyventojų užimtumas pakilo nuo 43,5 % 2006 m. iki 44,7 % 2007 m. Moterų užimtumas Lietuvoje taip pat vienas geriausių ES ir jau dabar viršija Lisabonos strategijoje užsibrėžtą lygį. Tačiau kiti gyventojų aktyvumo rodikliai nėra labai optimistiški, užimtumo lygis vis dar gerokai skiriasi nuo Lisabonos strategijoje užsibrėžtų tikslų.

Užimtumas ir nedarbas Europos Sąjungos valstybėse narėse 2007 m.

Procentais

	15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis	Vyresniojo amžiaus (55–64 metų) gyventojų užimtumo lygis	Nedarbo lygis
ES-27	65,4	44,7	7,1
Belgija	62,0	34,4	7,5
Bulgarija	61,7	42,6	6,9
Čekija	66,1	46,0	5,3
Danija	77,1	58,6	3,8
Vokietija	69,4	51,5	8,4
Estija	69,4	60,0	4,7
Airija	69,1	53,8	4,6
Graikija	61,4	42,4	8,3
Ispanija	65,6	44,6	8,3
Prancūzija	64,6	38,3	8,3
Italija	58,7	33,8	6,1
Kipras	71,0	55,9	3,9
Latvija	68,3	57,7	6,0
Lietuva	64,9	53,4	4,3
Liuksemburgas	64,2	32,0	4,1
Vengrija	57,3	33,1	7,4
Malta	55,7	28,3	6,4
Nyderlandai	76,0	50,9	3,2
Austrija	71,4	38,6	4,4

	15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis	Vyresniojo amžiaus (55–64 metų) gyventojų užimtumo lygis	Nedarbo lygis
Lenkija	57,0	29,7	9,6
Portugalija	67,8	50,9	8,0
Rumunija	58,8	41,4	6,4
Slovėnija	67,8	33,5	4,9
Slovakija	60,7	35,6	11,1
Suomija	70,3	55,0	6,9
Švedija	74,2	70,0	6,1
Jungtinė Karalystė	71,3	57,4	5,3

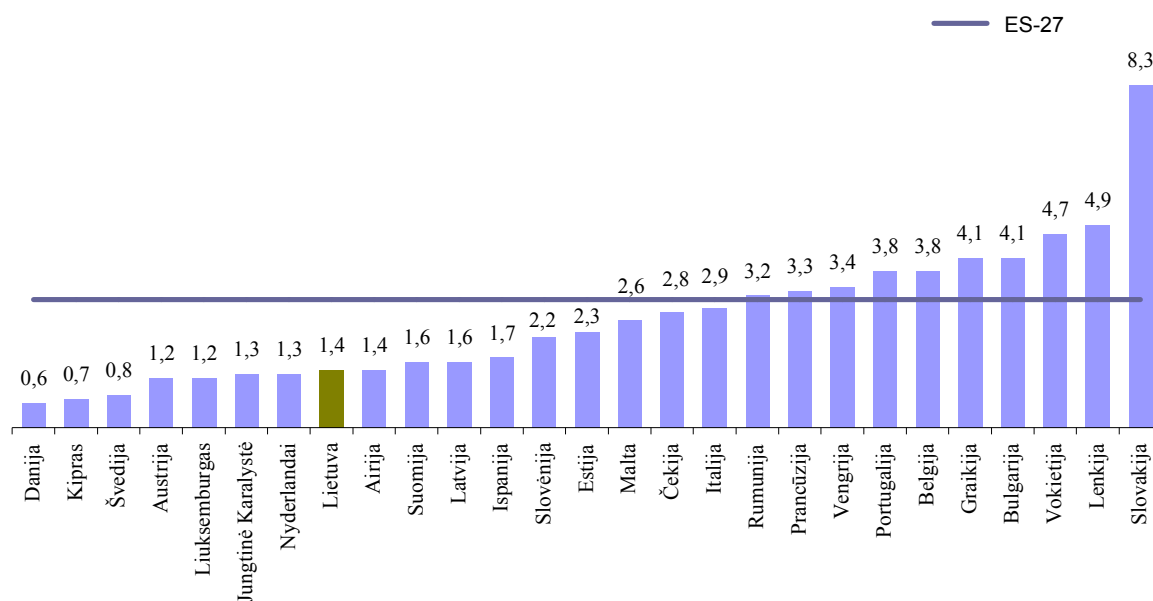
Nedarbas Europos Sąjungoje iki 2008 metų mažėjo. Nedarbo lygis ES šalyse 2007 m. siekė 7,1 %. Žemiausias nedarbo lygis buvo Nyderlanduose – 3,2, Danijoje – 3,8, Kipre – 3,9, Liuksemburge – 4,1 ir Lietuvoje – 4,3 %. Didžiausias nedarbo lygis buvo Slovakijoje – 11,1, Lenkijoje – 9,6, Vokietijoje – 8,4 %. 2007 m. nedarbo lygis Lietuvoje buvo pats žemiausias Baltijos šalyse, Estijoje nedarbo lygis siekė 4,7, Latvijoje – 6 %.

Eurostato duomenimis, 2007 m. gruodžio mėn. 27 Europos Sąjungos valstybėse narėse buvo 16,2 mln. bedarbių. Lietuvos bedarbiai sudarė 0,04 % ES bedarbių.

Socialinės rizikos požiūriu labai svarbus ilgalaikio nedarbo rodiklis. Ilgalaikio nedarbo lygis Lietuvoje yra vienas iš žemiausių ES. Pastaraisiais metais nuosekliai mažėjantis ilgalaikis nedarbas yra sąlygotas procesų, prasidėjusių Lietuvai įstojus į ES ir išjungus į atvirą darbo rinką bei ypač suintensyvėjus darbingo amžiaus gyventojų emigracijai. Lyginant ES senbuves ir naujas nares pagal nedarbo rodiklį, galima pastebėti priešingas tendencijas. 2001 m. naujose ES šalyse nedarbo lygis buvo aukštesnis negu senbuvėse ir vėliau nuosekliai mažėjo. Tuo tarpu ES šalyse senbuvėse 2006–2007 m. šis rodiklis išaugo. Tačiau dėl 2008 m. prasidėjusios pasaulio finansų krizės ir ekonomikos lėtėjimo nedarbo lygis pamažu vėl pradėjo augti.

Ilgalaikio nedarbo lygis, 2007 m.

Procentais nuo visų aktyvių gyventojų



Gyvenimo lygis

Namų ūkių biudžetų tyrimo duomenimis, vidutinės Lietuvos namų ūkių disponuojamosios pajamos 2007 m. buvo 859 litai vienam asmeniui per mėnesį. 2007 m., palyginti su 2006 m.,

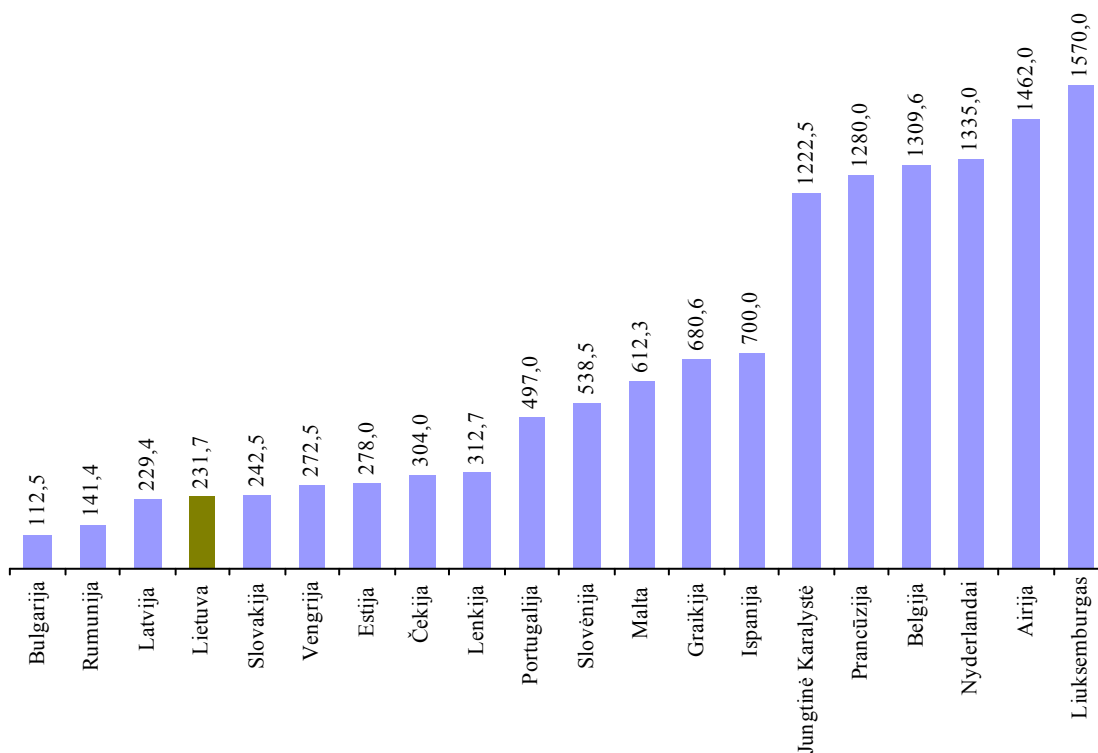
disponuojamosios pajamos padidėjo 26,2 %. Vartojimo kainos per metus taip pat didėjo (5,7 %), taigi realiosios namų ūkių pajamos padidėjo 19,4 %.

Sugrupavus apklaustų namų ūkių narius pagal vartojimo išlaidų lygį, pasirodė, kad dešimtadalio vartojimui išleidusiųjų daugiausia vartojimo išlaidos buvo 9,3 karto didesnės nei dešimtadalio vartojimui išleidusiųjų mažiausiai. Palyginti su 2006 m., šis skirtumas padidėjo. Tai reiškia, kad didėjo ir atotrūkis tarp turtingai ir skurdžiai gyvenančių.

Namų ūkių biudžetų tyrimo metu namų ūkiai buvo paprašyti įvertinti savo gyvenimo lygį. 3 % namų ūkių priskyrė save gyvenantiems aukščiau vidutinio lygio, 74 % – vidutiniokams, 21 % – gyvenantiems žemiau vidutinio lygio, o 2 % apklaustųjų atsakė, kad gyvena skurde. Minimalus mėnesinis darbo užmokestis Lietuvoje yra vienas mažiausių ES (mažesnis jis tik Latvijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje). Didžiausias minimalus darbo užmokestis 2007 m. buvo Liuksemburge (1570 eurų) ir Airijoje (1462 eurų).

Minimalus mėnesinis darbo užmokestis kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse 2008 m. sausio 1 d.

Eurais

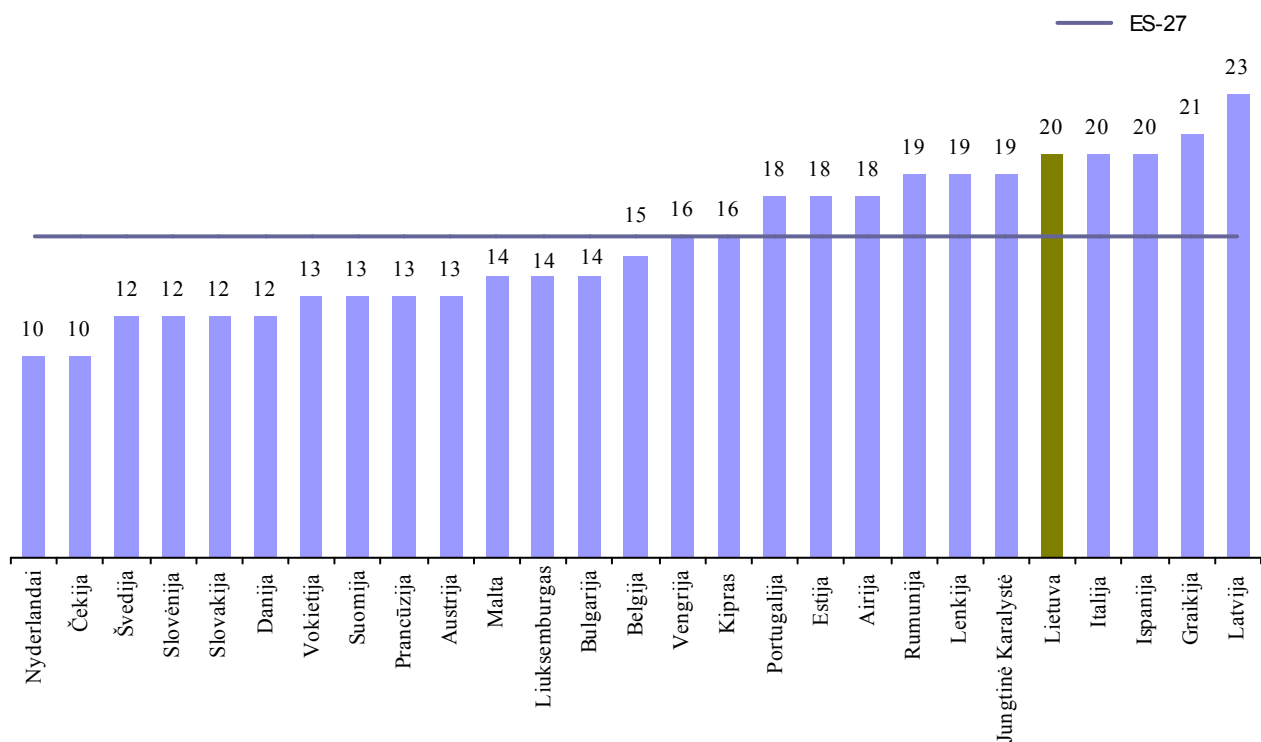


Skurdo rizikos lygis Lietuvoje yra vienas iš aukštesnių Europos Sąjungoje, tačiau jis aukštas ir kai kuriose ES šalyse senbuvėse – Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje. Skurdui Lietuvoje, kaip ir kitose ES šalyse, būdinga vadinamoji skurdo feminizacija, t. y. dėl ilgesnės vidutinės gyvenimo trukmės ir dėl vis dar egzistuojančio vyrų ir moterų darbo užmokesčio atotrūkio (ir jo sąlygotų reikšmingai mažesnių disponuojamųjų pajamų) skurdo rizikos grupėje didelę dalį sudaro vyresnio amžiaus moterų namų ūkiai. Be tokių namų ūkių, 2007 m. žemiau skurdo ribos rizikos Lietuvoje rizikavo atsidurti ir daugiau nei tris vaikus auginančių tėvų namų ūkiai arba vieni vaikus auginantys tėvai, jų disponuojamosios pajamos buvo reikšmingai mažesnės nei kitų namų ūkių.

Dar vienas reikšmingas ir ateityje būsiantis dar reikšmingesnis veiksnys, turintis įtakos gyvenimo lygio ir skurdo rodikliams – senėjanti Europos Sąjungos, taip pat ir Lietuvos, visuomenė. Darbingo amžiaus žmonėms tenka vis didesnis ekonominis krūvis, t. y. išlaikomo amžiaus (ypač vyresnio) žmonių dalis didėja, tuo pat metu skatindama imtis tam tikrų, užtikrinančių kartų

solidarumą, veiksmų – didinti socialinio draudimo įmokų tarifus, ilginti išėjimo į pensiją amžių ir pan.

Skurdo rizikos lygis¹ Europos Sąjungos valstybėse narėse 2006 m. Procentais



Ekonomika

Lietuvos ūkio plėtra buvo viena iš sparčiausių Europos Sąjungoje. Išankstiniais duomenimis, 2007 m. BVP siekė 96 773 mln. litų to meto kainomis ir, palyginti su 2006 m., padidėjo 8,8 % (pokyčiui skaičiuoti naudojama grandine susietos pridėtinės vertės apimtis).

Palyginti su kitomis ES šalimis, Lietuva 2001–2007 m. buvo tarp pirmaujančių pagal bendrojo vidaus produkto (BVP) augimą. 2007 m. BVP sparčiausiai augo Slovakijoje (10,4 %), Latvijoje (10,3 %) ir Lietuvoje (7,9 %). Tai gerokai viršijo kitų ES šalių naujokių ekonomikos augimo rodiklius. Bendroje (27 valstybių narių) ES erdvėje ekonomikos augimas siekė 2,9 %.

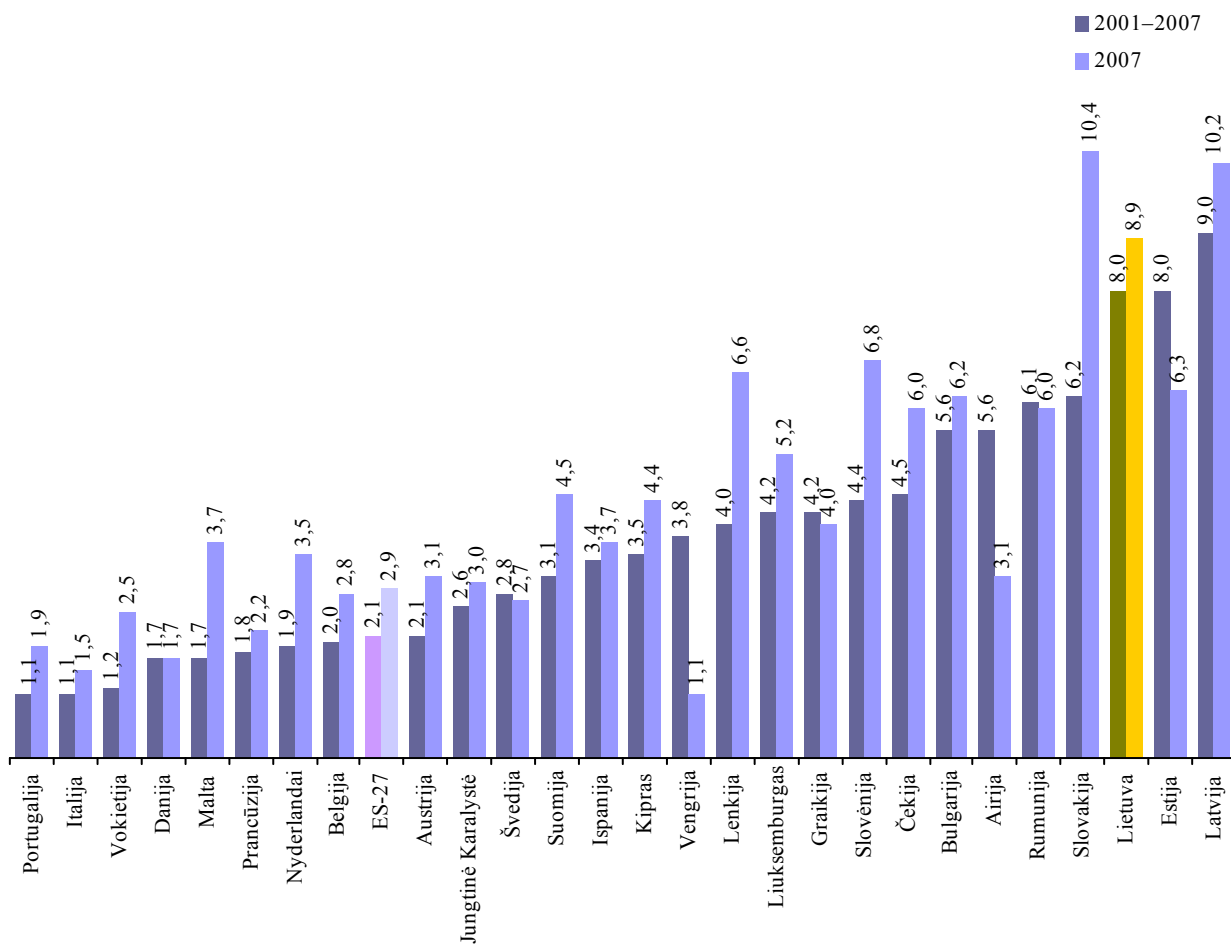
2007 m. vienam šalies gyventojui to meto kainomis, pašalinus kainų pokyčių įtaką, teko 28 661 litas BVP – 9,3 % daugiau nei 2006 m.

Tik 2008 m. BVP augimo tempai ėmė lėtėti dėl bendrų ekonomikos sąstingio tendencijų Europoje ir pasaulyje bei dėl vidaus veiksmų įtakos. 2008 m. BVP augimo tempas nuo 7 % pirmąjį ketvirtį nukrito iki 3,1 % trečią ketvirtį (praėjusių metų atitinkamo ketvirčio atžvilgiu).

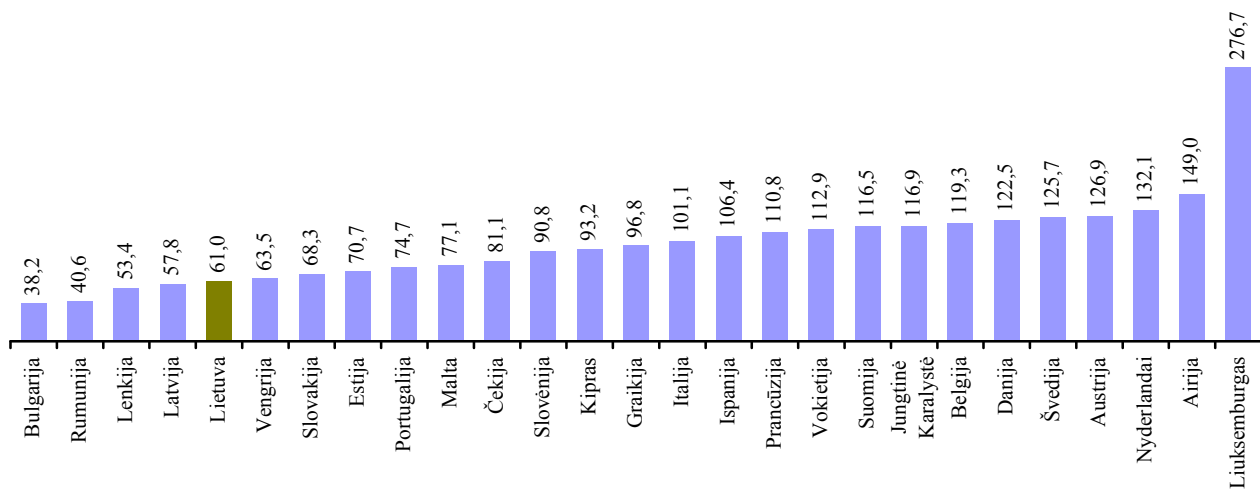
Pasiektą valstybių ekonominį lygį geriau atspindi Eurostato apskaičiuojamas BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas perkamosios galios standartais, t. y. sąlygine valiuta, leidžiančia atlikti realius BVP palyginimus tarp šalių. Pagal šį rodiklį, išankstiniais skaičiavimais, vienam gyventojui Lietuvoje sukurto BVP dalis siekė 61,7 % ES 27 vidurkio.

¹ Gyventojų, kurių palyginamos disponuojamosios pajamos (po socialinių išmokų) yra žemiau skurdo ribos, dalis.

Bendrojo vidaus produkto pokyčiai 2007 m. ir vidutiniškai 2001–2007 m. Procentais



Vienam gyventojui tenkantis BVP, išreikštas perkamosios galios standartais, 2007 m. ES 27 – 100 procentų



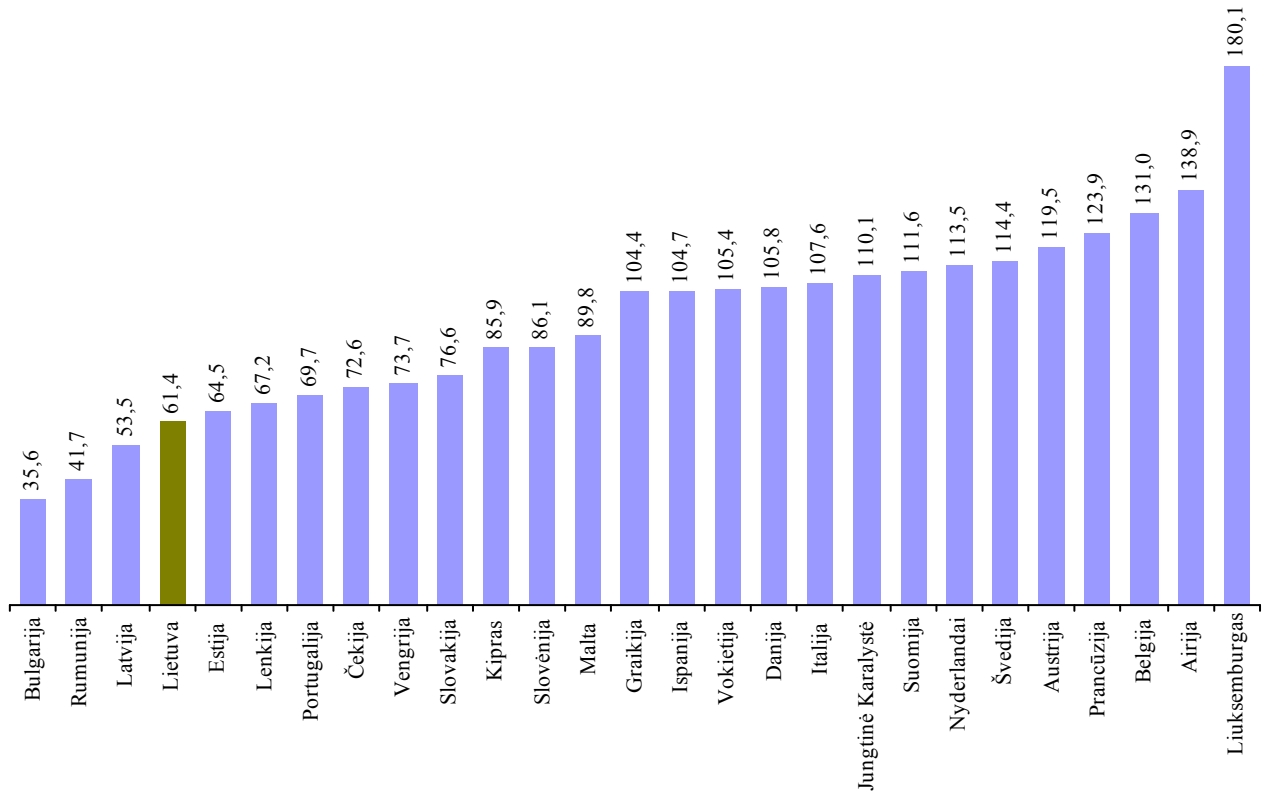
Pastaba. Pagal atnaujintus 2008 m. lapkričio 11 d. duomenis.

Naujosios ES šalys, o tarp jų ir Lietuva, gerokai atsilieka nuo ES senbuvių pagal darbo našumo rodiklį. ES vidutinį darbo našumą prilyginus 100 %, ypač menkas darbo našumas stebimas Bulgarijoje ir Rumunijoje, Baltijos šalyse ir Lenkijoje, o iš ES naujokių palyginti didelis – Kipre ir Maltoje.

Menkas darbo našumas naujose ES šalyse lemia ir palyginti nedidelį darbo apmokėjimą, o šalių išsivystymo lygis lemia didelius minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio skirtumus.

Darbo našumas vienam dirbančiam asmeniui 2007 m.

ES 27 – 100 procentų



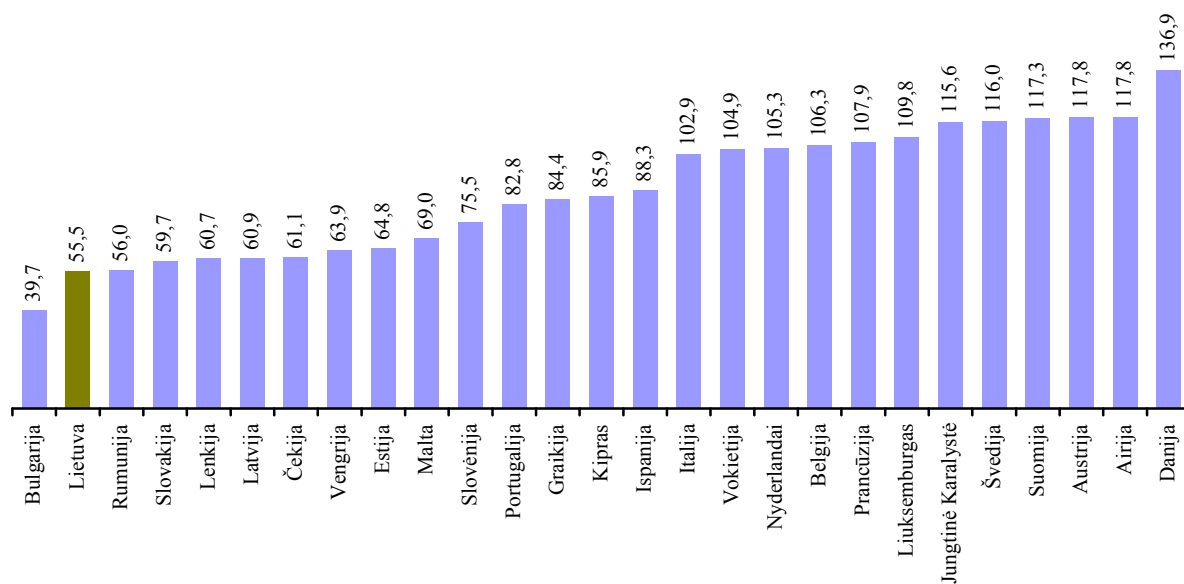
Pastarųjų metų kainų pokyčiai susiję su Lietuvos buvimu bendroje Europos Sąjungos ekonominėje erdvėje, eksporto ir importo pagyvėjimu, gyventojų pajamų ir vidaus paklausos spartesniu augimu. Remiantis Europos palyginimų programos (EPP)², atspindinčios realius kainų atskirose šalyse santykius, rezultatais, mažėjo kainų Lietuvoje atotrūkis nuo vidutinio kainų lygio ES. Išankstiniais EPP duomenimis, Lietuvoje pasiektas apie 55,5 % kainų lygio indeksas ES vidurkio atžvilgiu³. Jei jis yra aukštesnis už 100, šalis laikoma „brangia“, ir atvirkščiai. Lietuvoje kainų lygio indeksas yra vienas iš mažiausių ES. Tai reiškia, kad ateityje išliks kainų konvergencijos tendencija, t. y. kainos Lietuvoje augdamos artės prie ES vidurkio.

² Prekių ir paslaugų kainų tarpvalstybiniai palyginimai atliekami naudojant perkamosios galios paritetus (PGP), o ne nacionalinių valiutų oficialius santykius.

³ Santykiniai kainų lygiai (santykiniai namų ūkių galutinio vartojimo kainų lygiai, įskaitant netiesioginius mokesčius), kaip kainų nacionalinėmis valiutomis santykiai, naudojami ekonominiams rodikliams nacionaline valiuta perskaičiuoti į bendrą valiutą, vadinamą perkamosios galios standartu (PGS). Santykinis kainų lygis parodo šalies kainų lygį, palyginti su ES vidurkiu.

Europos Sąjungos valstybių narių santykiniai kainų lygiai 2007 m.

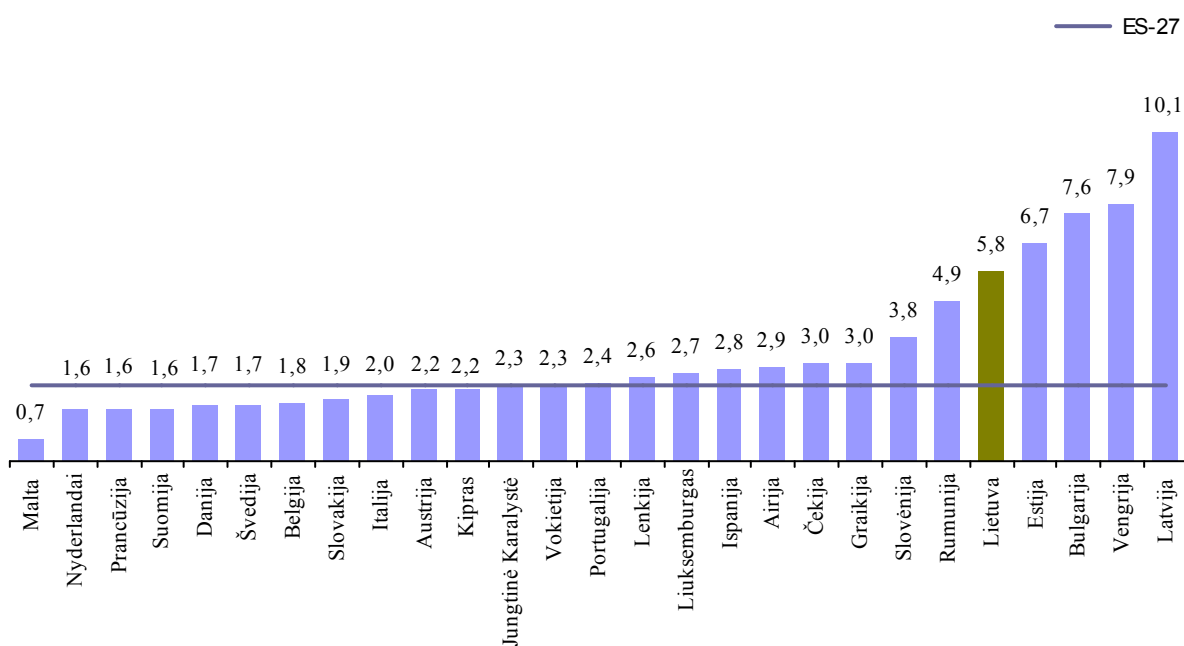
ES 27 – 100



Inflacijai ES nustatyti naudojamas suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI). 2007 m. iš naujų ES šalių pastebimai didesnė infliacija buvo Bulgarijoje, Vengrijoje ir visose Baltijos šalyse. Pagrindinė pastarųjų trejų metų tendencija yra ta, kad infliacijos didėjimas stebimas tik Baltijos šalyse, tačiau imant 2001–2007 m. laikotarpį kainos sparčiau didėjo centrinės Europos šalyse.

Pagal SVKI apskaičiuoti prekių ir paslaugų kainų pokyčiai 2007 m.

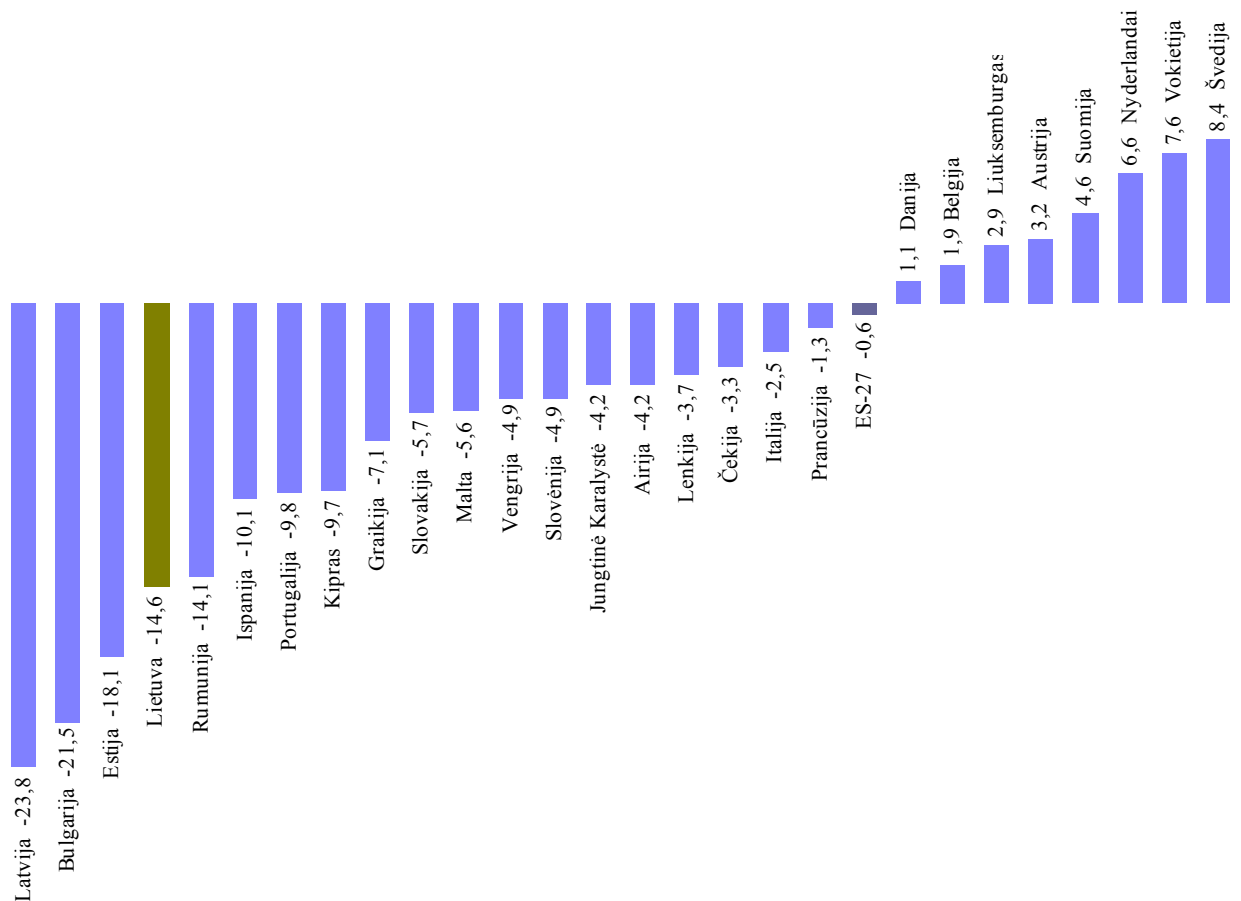
Procentais



Iš ES senbuvų didesnė infliacija 2007 m. buvo Graikijoje (3 %), Airijoje (2,9 %), Ispanijoje (2,8 %) ir Liuksemburge (2,7 %). Paūmėjusi infliacija šiose šalyse išlieka ir 2008 m. Tai sietina su bendru energijos šaltinių ir maisto produktų brangimu tarptautinėse rinkose. Prasidėjusi pasaulio finansų krizė ir ekonomikos augimo lėtėjimas bei naftos kainų kritimas antroje 2008 metų pusėje infliacijos tempus kiek sulėtino.

Lietuvos mokėjimų balanso einamosios sąskaitos balansas (ESB) per pastaruosius aštuonerius metus išlieka deficitinis, kaip ir visoje ES (2008 m. pirmąjį pusmetį – apie -1 %) ir ypač naujosiose šalyse narėse. Perteklinis ESB stebimas Vokietijoje, Nyderlanduose, Švedijoje, Austrijoje. Nors Lietuvos ESB deficitas, palyginti su BVP, yra mažesnis negu Latvijoje (-22,9 %) ir Estijoje (-17,4 %), tačiau išlieka gana aukštas – 13,7 %, ir reikšmingai skiriasi nuo ES vidurkio. Lemiamą reikšmę Lietuvos ESB turi užsienio prekybos balansas. Prekių eksportas viršija 70, o importas – 80 %. Didžiausią Lietuvos eksporto dalį sudaro mineraliniai produktai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, chemijos pramonės produkcija, augaliniai ir paruošti maisto produktai, importo – žalia nafta ir gamtinės dujos, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, antžeminio transporto priemonės.

Mokėjimų balanso einamosios sąskaitos deficito / pertekliaus santykis su BVP 2007 m. Procentais



*Pateikiami Airijos, Graikijos, Čekijos ir Prancūzijos 2006 m. duomenys.

ES institucijos labai atidžiai stebi šalių narių biudžetų deficitą ir skolą. Biudžeto deficitas gali suteikti informaciją apie vidaus išteklių mobilizavimo efektyvumą ir valstybės išlaidų valdymą. Pagrindinės biudžeto deficito priežastys gali būti pernelyg didelės išlaidos, pajamų surinkimo

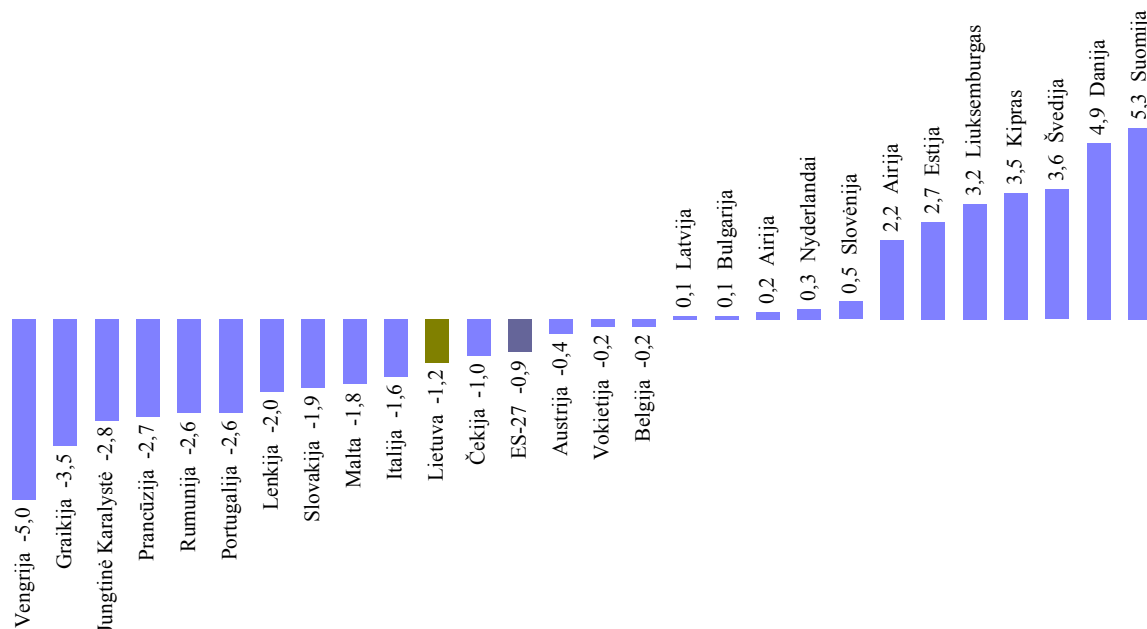
problemos, ar netinkama kontrolė. Pagal Maastrichto sutarties sąlygas valdžios sektoriaus deficitas neturi viršyti 3, o skola – 60 % BVP.

2007 m. kai kurios šalys (Suomija, Danija, Švedija, Bulgarija, Estija) turėjo perteklinį biudžetą. Lietuvoje biudžeto deficitas buvo nedidelis, o kai kurios ES senbuvės (Graikija, Prancūzija) ir naujokės (Vengrija, Lenkija) turėjo aukštesnį deficitą, palyginti su BVP.

Valdžios sektoriaus deficitas Lietuvoje 2001–2006 m. nuolat mažėjo ir nežymiai, iki 1,2 %, padidėjo tik 2007 m. dėl prisiimtų papildomų valdžios sektoriaus išipareigojimų. Tačiau 2008 m. prasidėjus reikšmingam ekonomikos augimo lėtėjimui valdžios sektoriaus biudžetas tampa vis labiau deficitinis. 2010 m. sustabdžius Ignalinos atominę elektrinę, teks importuoti elektros energiją bei kurą šiluminėms elektrinėms, taigi šalies mokėjimų balanso einamosios sąskaitos deficitas dar turėtų padidėti. Tai kartu atsilies ir valdžios sektoriaus deficito padidėjimui. Ekspertų vertinimu, valdžios sektoriaus deficitas gali pasiekti ar net viršyti leistiną 3 % ribą.

Valdžios sektoriaus deficito / pertekliaus santykis su BVP 2007 m.

Procentais

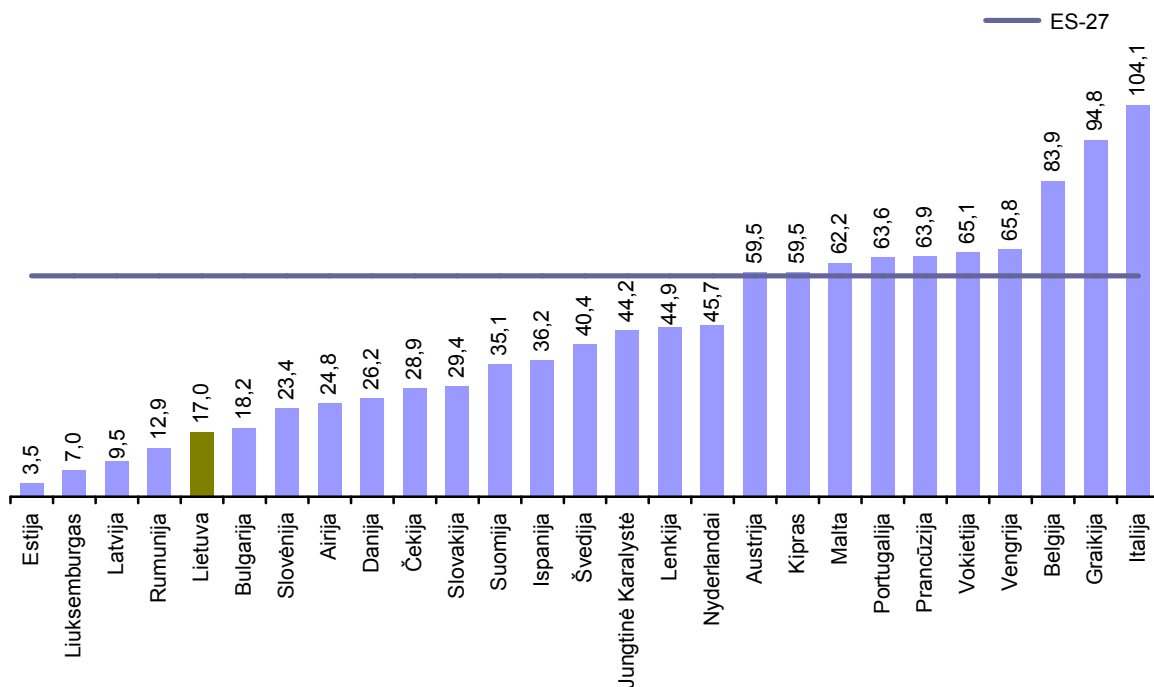


Ekonomikos reformų metu visose pereinamojo laikotarpio šalyse nuolat trūko lėšų reformoms vykdyti, todėl buvo skolinamasi tarptautinėse finansinėse institucijose ir užsienio bankuose. Tačiau naujų ES šalių narių valdžios sektoriaus skola, vertinant pagal susikaupusio skolos lygio santykį su BVP, nėra didelė. Išimtis yra tik Vengrija, Malta ir Kipras, kurių skolos lygis viršija ES vidurkį, ir kai kurių turtingų šalių (Vokietijos, Belgijos) skola.

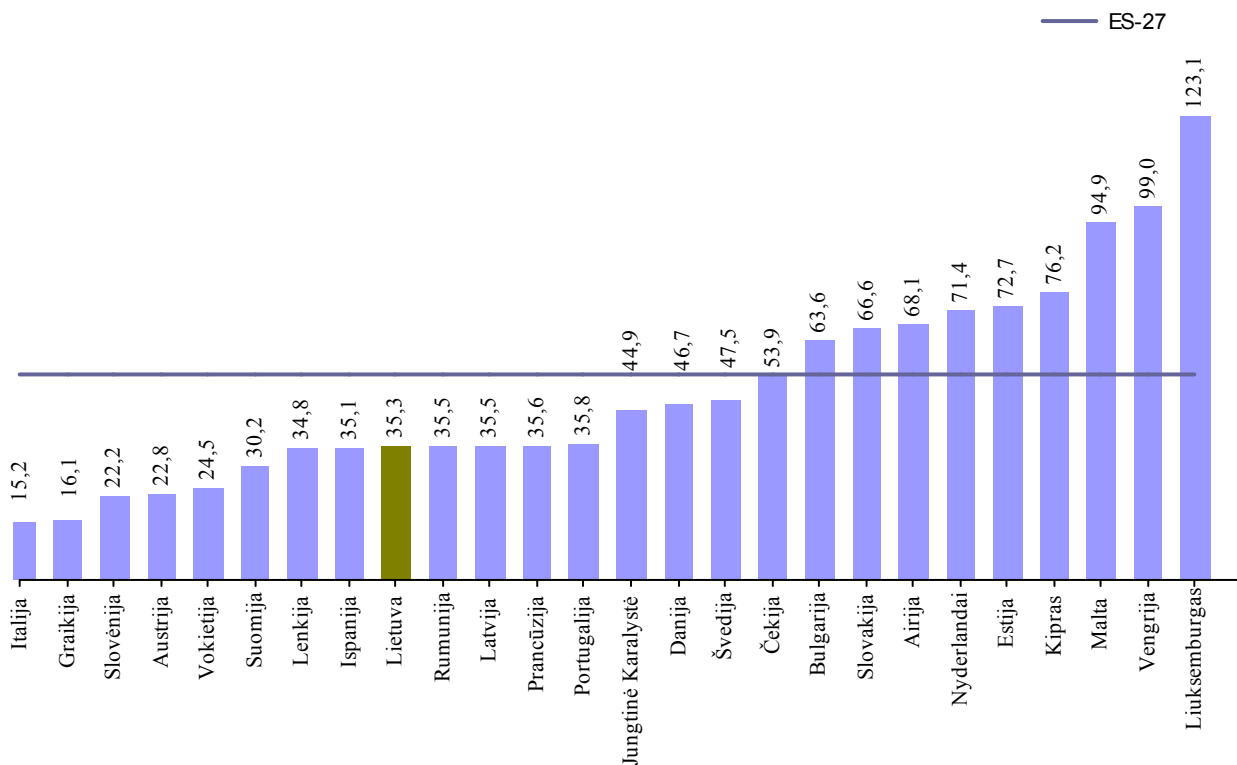
Visos Baltijos šalys palyginti mažai išiskolinusios, o Estija – mažiausiai ES.

Lietuvos valdžios sektoriaus bendroji skola, palyginti su BVP, 2001 m. siekė 23,1 %, o vėliau kiekvienais metais mažėjo ir 2007 m. pasiekė 17,3 %.

Valdžios sektoriaus konsoliduota bendroji skola 2007 m. Procentais, palyginti su BVP



Tiesioginės užsienio investicijos 2006 m. pabaigoje Procentais palyginti su BVP



Šaltinis: Eurostato duomenys.

Pagal sukauptas tiesiogines užsienio investicijas, palyginti su BVP, Lietuva užima gana nuosaukią poziciją tarp kitų Europos Sąjungos valstybių. Svarbiausios investuotojos Lietuvoje yra

Lenkija, Danija, Švedija, Rusija ir Vokietija. Daugiausia investuota į apdirbamąją pramonę (naftos ir chemijos produktų gamybą), finansinį tarpininkavimą, transportą, sandėliavimą ir ryšius. Palyginti su kaimyninėmis valstybėmis, 2008 m. sausio 1 d. duomenimis, Lietuvoje sukauptos tiesioginės užsienio investicijos ir toliau buvo mažesnės nei Estijoje, kurioje TUI sudarė 11,3 mlrd. eurų, o Latvijoje šis rodiklis išliko prasčiausias iš trijų Baltijos valstybių ir sudarė 7,2 mlrd. eurų.

Mokslas ir technologijos

Pastaraisiais metais išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai (MTTP) Lietuvoje didėjo, o 2006 m., palyginti su 2005 m., jos išaugo daugiau nei 21 %. 2007 m. išlaidos MTTP visuose sektoriuose siekė 803,1 mln. litų, o 2007 m. vien valdžios ir aukštojo mokslo sektoriuose sudarė 574 mln. litų. 2007 m. mokslo tiriamąja veikla užsiėmė apie 18,5 tūkst. darbuotojų, iš jų apie 6,3 tūkst. turėjo mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus. Per paskutiniuosius penkerius metus išlaidos MTTP, palyginti su BVP, padidėjo nuo 0,67 iki 0,83 procentinio punkto.

Išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) 2006 m.

Procentais, palyginti su BVP

Šalis	Visuose sektoriuose	Privačiame sektoriuje	Valdžios sektoriuje	Aukštojo mokslo sektoriuje
ES-27	1,84	1,17	0,25	0,40
Belgija	1,83	1,24	0,16	0,41
Bulgarija	0,48	0,12	0,31	0,05
Čekija	1,54	1,02	0,27	0,25
Danija	2,43	1,62	0,16	0,63
Vokietija	2,53	1,77	0,35	0,41
Estija	1,14	0,51	0,15	0,46
Airija	1,32	0,89	0,09	0,34
Graikija	0,57	0,17	0,12	0,27
Ispanija	1,20	0,67	0,20	0,33
Prancūzija	2,10	1,32	0,36	0,38
Italija	1,09 ¹	0,54	0,19	0,33 ¹
Kipras	0,42	0,09	0,12	0,18
Latvija	0,70	0,35	0,11	0,24
Lietuva	0,80	0,22	0,18	0,40
Liuksemburgas	1,47	1,25	0,19	0,04
Vengrija	1,00	0,48	0,25	0,24
Malta	0,54	0,34	0,03	0,18
Nyderlandai	1,67	0,96	0,24	0,49 ²
Austrija	2,49	1,66	0,13	0,65
Lenkija	0,56	0,18	0,21	0,17
Portugalija	0,83	0,35	0,12 ¹	0,29 ¹
Rumunija	0,45	0,22	0,15	0,08
Slovėnija	1,59	0,96	0,39	0,24
Slovakija	0,49	0,21	0,16	0,12
Suomija	3,45	2,46	0,32	0,65
Švedija	3,73	2,79	0,17	0,76
Jungtinė Karalystė	1,78	1,10	0,18	0,46

¹2005 m.

²2003 m.

Vienas bendriausių rodiklių, pagal kurį įvertinama inovacinė veikla ES šalyse, yra suminis inovacijų indeksas (SII). Lietuvos SII sudaro 0,27 ir gerokai atsilieka nuo ES vidurkio (0,45), tačiau

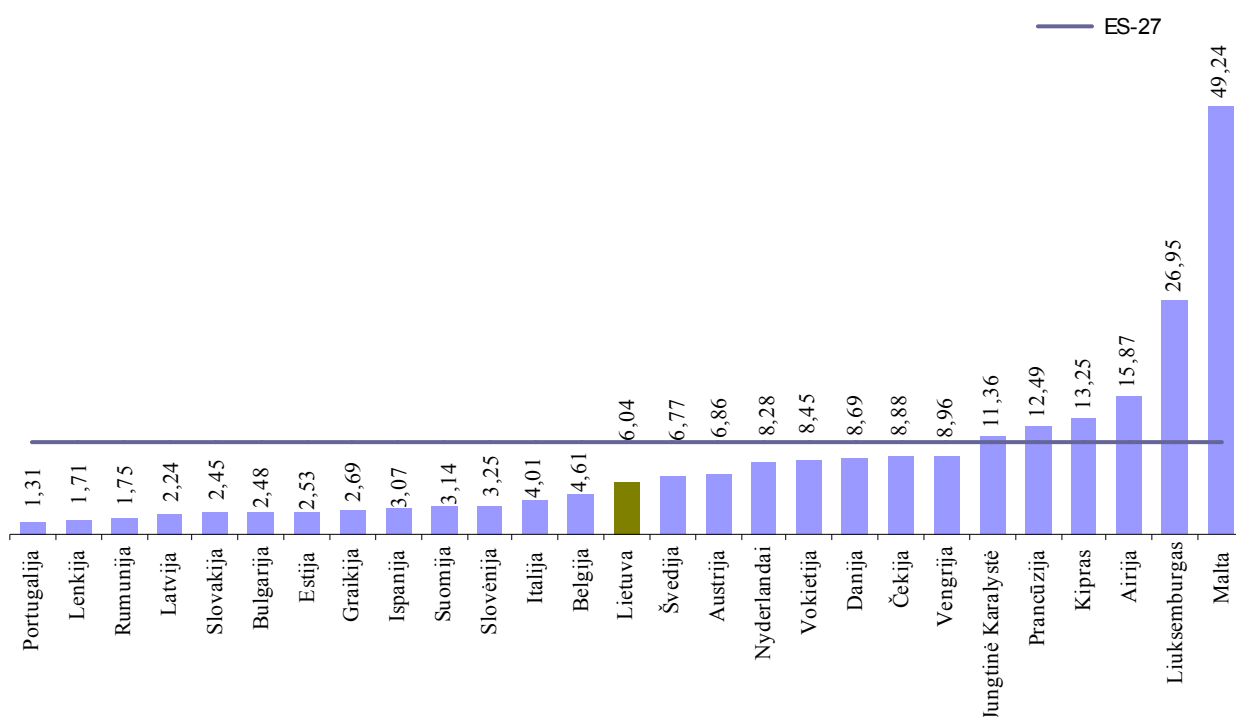
atitinka bendrą situaciją naujosiose ES šalyse. Aukščiausią inovatyvumo įvertinimą turėjo Švedija (SII – 0,73).

Vertinant SII dinamiką, Lietuva patenka į šalių, sėkmingai artėjančių prie ES inovacinės veiklos lygio, grupę. Tokį Lietuvos suminį vertinimą lėmė mokslo ir technologijų absolventų skaičiaus, žmonių, įgijusių aukštąjį išsilavinimą dalies, įmonių kooperacijos, valstybės investicijų į mokslo tyrimus ir technologinę plėtrą didėjimas.

Penkios ES valstybės narės – Danija, Suomija, Vokietija, Švedija ir Jungtinė Karalystė – išlaiko stipriausias lyderių pozicijas inovacijų politikos klausimais pasaulyje šalia JAV ir Japonijos. Tuo tarpu dauguma kitų valstybių narių yra lyderes besivejančios šalys. Numatoma, kad trys naujausios ES valstybės narės – Estija, Čekija ir Lietuva – per dešimtmetį pasieks ES inovacijų veiklos rezultatų vidurkį.

Aukštųjų technologijų produktų eksportas 2007 m.

Procentais, palyginti su visu eksportu



Informacijos visuomenė

Pagal apsirūpinimą internetu prieiga Lietuva kiek atsiliko nuo ES vidurkio, o pagal judriojo ryšio naudojimą užėmė antrąją vietą. Per 2007 m. interneto abonentų skaičius padidėjo 39,4 % ir 2008 m. pradžioje Lietuvoje buvo 581,9 tūkst. interneto prieigos abonentų (į šį skaičių neįskaičiuota 1463,7 tūkst. abonentų, kurie naudojami WAP paslauga). Ryšių reguliavimo tarnybos duomenimis, plačiajuosčio ryšio technologijas naudojančių abonentų skaičius per metus padidėjo 37,7 % ir 2008 m. pradžioje buvo 507,6 tūkst. (skverbtis – 15,1 %). Elektroninių ryšių rinkos pažangos 2007 m. ataskaitos duomenimis, plačiajuosčio ryšio skverbties vidurkis Europos Sąjungoje 2008 m. sausio 1 d. buvo 20 %.

Lietuvoje informacinių technologijų naudojimo rodikliai yra prastesni negu ES šalių narių vidurkis. Eurostato duomenimis, Lietuvoje 2007 m. asmenų, nuolatos naudojančių internetą, buvo 45 %, o ES šalyse narėse (25 šalių narių vidurkis) – 53 %, atitinkamai namų ūkių, turinčių interneto prieigą – 44 % (ES – 56 %), asmenų, pirkusių ar užsakiusių prekes ar paslaugas internetu per paskutinius 3 mėnesius – 4 % (ES – 24 %), asmenų, kurie naudojami elektroninės valdžios paslaugomis – 17,6 % (ES – 28,4 %). Pažymėtina, kad Lietuvoje, palyginti su ES vidurkiu (58 %), 2007 m. buvo daugiau įmonių (71 %), bendraujančių su viešosiomis institucijomis internetu.

Įmonių, turinčių interneto svetaines (puslapius) dalis gerokai atsilieka nuo ES vidurkio. 2007 m. Lietuvos įmonės, turinčios interneto svetaines (puslapius), palyginti su visomis šalies įmonėmis, sudarė 48, ES – 63 %. Didžiausia tokių įmonių dalis buvo Švedijoje – 85 %, ir Danijoje – 84 %, mažiausia – Rumunijoje – vos 28 %. Būtina paminėti, kad minėtose Skandinavijos šalyse įmonių apyvartos internetu dalis, palyginti su visa apyvarta, sudarė kur kas didesnę dalį nei kitose šalyse, taip pat ir Lietuvoje.

E. valdžios rodikliais Lietuva taip pat kol kas negali girtis – kol kas gerokai atsilieka nuo ES vidurkio. Tai, kad viešųjų e. iniciatyvų ir e. valdžios srityje neegzistuoja geografinės ar politinės provincijos sąvoka, o proveržis yra visiškai įmanomas, puikiausiai parodo Estijos ir Maltos pavyzdžiai – minėtoje srityje jos, kartu su Austrija, yra lyderės.

Interneto prieigos rodikliai Europos Sąjungos valstybėse narėse 2007 m.

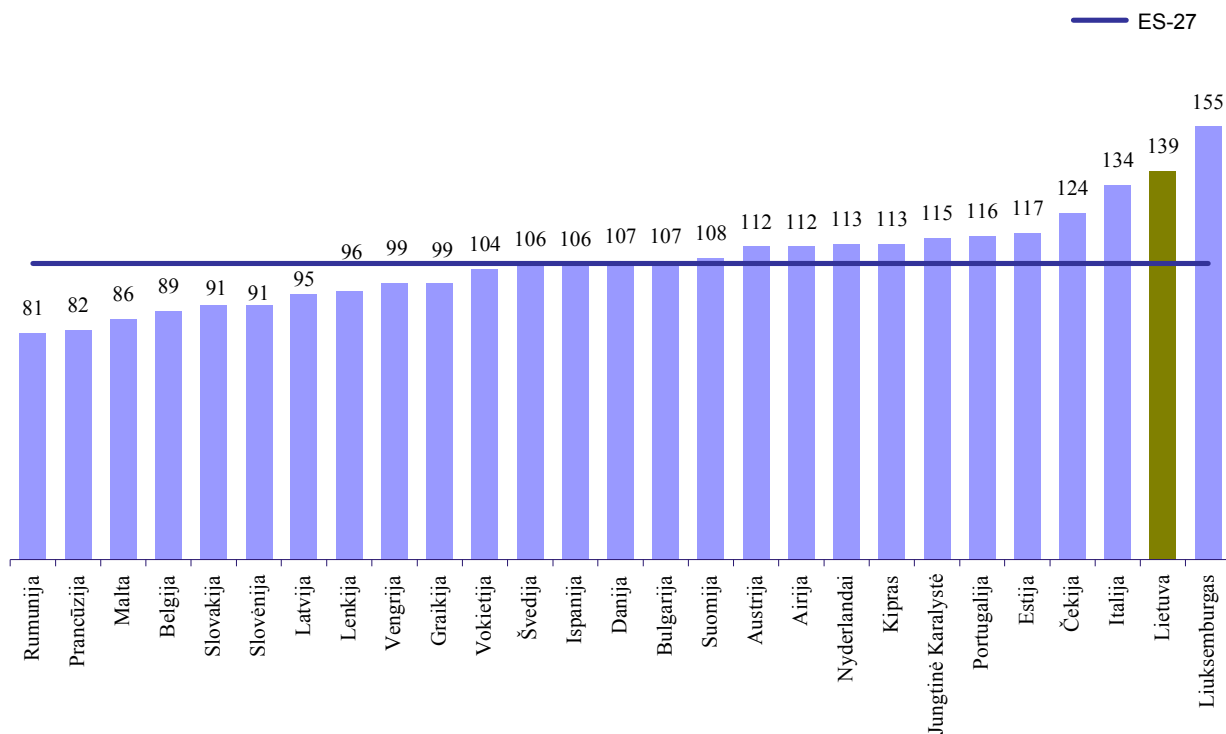
Šalis`	Plačiajuostis interneto ryšys 100 gyventojų	Įmonių, turinčių plačiajuostį interneto ryšį, dalis proc.	Namų ūkių, turinčių interneto prieigą, dalis proc.	Namų ūkių, turinčių plačiajuostį interneto ryšį, dalis proc.
ES-27	18	77	54	42
Belgija	24	86	60	56
Bulgarija	6	61	19	15
Čekija	12	77	35	28
Danija	37	80	78	70
Vokietija	21	80	71	50
Estija	20	78	53	48
Airija	16	68	57	31
Graikija	7	72	25	7
Ispanija	17	90	45	39
Prancūzija	22	89	49	43
Italija	16	76	43	25
Kipras	11	69	39	20
Latvija	12	57	51	32
Lietuva	13	53	44	34
Liuksemburgas	25	81	75	58
Vengrija	12	70	38	33
Malta	14	89	54	44
Nyderlandai	33	87	83	74
Austrija	18	72	60	46
Lenkija	7	53	41	30
Portugalija	15	76	40	30
Rumunija	7	37	22	8
Slovėnija	15	79	58	44
Slovakija	7	76	46	27
Suomija	29	91	69	63
Švedija	28	87	79	67

Šalių konkurencingumo lygį ir ūkio struktūros adekvatumą informacijos visuomenės kontekste gali parodyti informacinių technologijų prekių eksporto ir importo rodikliai. Šiuo atžvilgiu Lietuvos rodikliai nėra ypač geri. Muitinės deklaracijų ir Intrastato ataskaitų duomenimis, 2007 m. eksportuota 1907,8 mln. litų vertės IT prekių, o importuota šių prekių už 4057,9 mln. litų. 2007 m. IT prekių eksportas, palyginti su 2006 m., padidėjo 1,4 %, importas – 19,1 %. 2007 m. šios prekės sudarė 4,4 % bendro Lietuvos eksporto, 2006 m. – 4,8 %. Iš visų importuojamų prekių IT prekės 2007 m. sudarė – 6,6, 2006 m. – 6,4 %. Per 2007 m. daugiausia IT prekių eksportuota į

Rusiją (22,2 %), Latviją (21 %), Estiją (12,9 %). Daugiausia importuota iš Nyderlandų (16,1 %), Vokietijos (12,8 %), Suomijos (11,6 % viso IT prekių importo).

Aktyvių viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičius per metus padidėjo 4,3 %, o skverbtis (aktyvių judriojo telefono ryšio paslaugų abonentų skaičius 100 gyventojų) 2007 m. pabaigoje pasiekė 146,2. Elektroninių ryšių rinkos pažangos 2007 m. ataskaitos duomenimis, Lietuva viena iš 6 ES valstybių narių, kuriose judriojo ryšio skverbtis per metus išaugo daugiau nei 10 %. Didesnis šio rodiklio augimas buvo užfiksuotas Vokietijoje, Estijoje, Latvijoje, Italijoje ir Slovakijoje.

Aktyvių viešojo judriojo telefono ryšio abonementų skaičius, tenkantis 100 gyventojų, 2006 m.

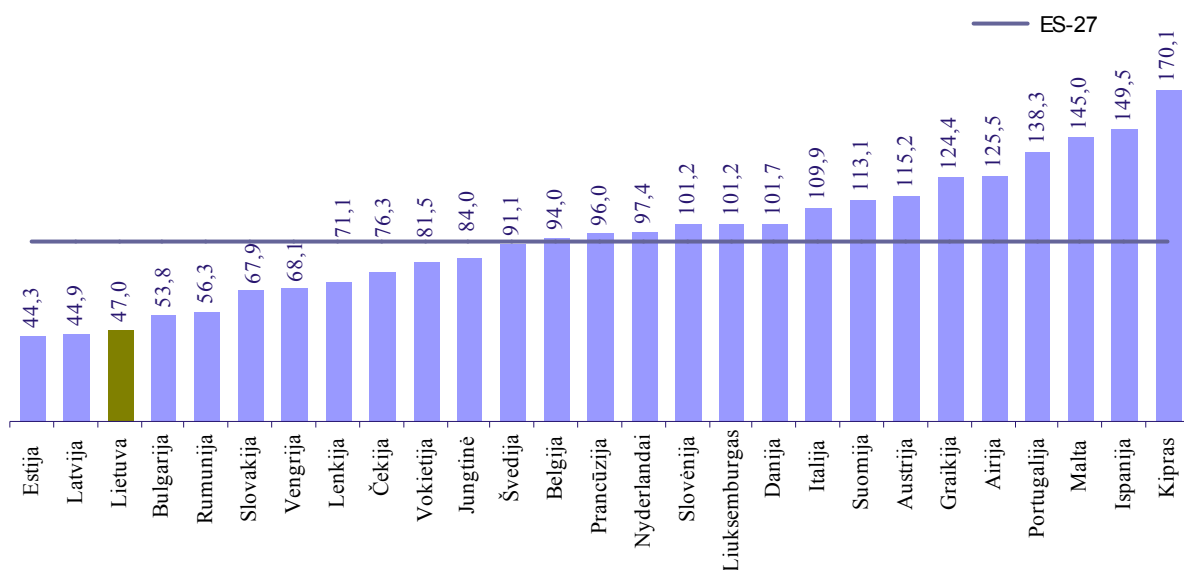


Aplinka

Pagal svarbius ES struktūrinius rodiklius Lietuva reikšmingai atsilieka nuo ES vidurkio. Tai būdinga daugumai naujų ES valstybių narių. Viena vertus, anglies dvideginio, metano ir azoto oksido išmetimų limitai neišnaudojami ir per nustatytą laikotarpį stebimas jų reikšmingas sumažėjimas (daugiau kaip dukart). Nemaža dalis Lietuvos įmonių parduoda apyvartinius taršos leidimus. Kita vertus, energijos naudojimo efektyvumas vis dar palyginti menkas. 1000 eurų BVP Lietuvoje energijos (skaičiuojant sąlyginio kuro, apskaičiuoto pagal naftos ekvivalentą, kilogramais) reikia maždaug keturis kartus daugiau negu vidutiniškai ES.

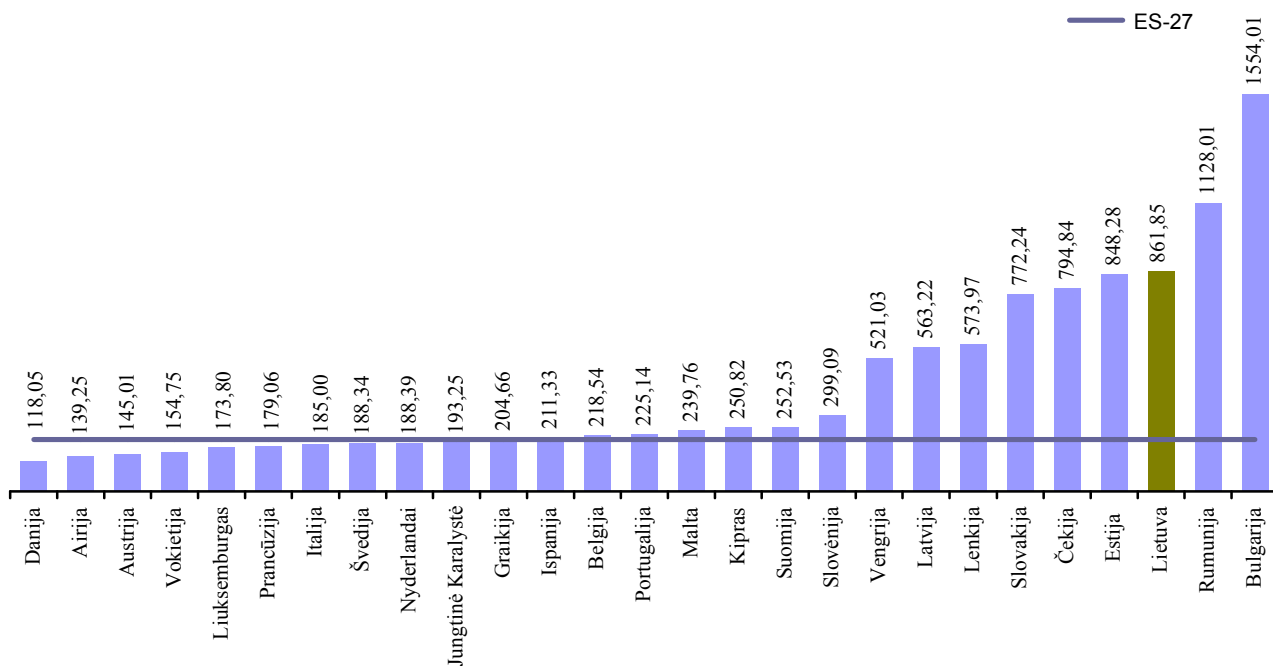
Pagal Kioto protokolą ES nutarė 2008–2012 m. 8 %, palyginti su minėtame protokole nustatytais baziniais metais, sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją. Mažinimo norma kiekvienai šaliai nustatyta pagal vadinamąjį ES bendros naštos pasidalijimo susitarimą, kuris leidžia kai kurioms šalims padidinti emisiją, jeigu kitos šalys ją atitinkamai sumažins. Aštuonios iš dešimties naujų ES šalių pasirinko kitus mažinimo planinius rodiklius ir bazinius metus, kaip leista Kioto protokole. Bendra emisija pateikta kaip indeksai, o baziniai metai prilyginti 100.

Šiltnamio efektą sukeliančios dujos 2006 m.



Energijos intensyvumo rodiklis yra bendrųjų vidaus energijos sąnaudų ir BVP (palyginamomis kainomis) santykis atitinkamais kalendoriniais metais. Jis parodo bendrosios energijos vartojimo efektyvumą. Bendrosios vidaus energijos sąnaudos skaičiuojamos kaip penkių šalyje sunaudojamų energijos rūšių: anglies, elektros, naftos, gamtinių dujų ir atsinaujinančių energijos šaltinių, suma. Energijos intensyvumo koeficientas apskaičiuojamas padalijant bendrąją vidaus suvartojimą iš BVP. Kadangi bendrosios vidaus energijos sąnaudos matuojamos kgNE (kilogramas naftos ekvivalentu) ir BVP tūkstančiais eurų, energijos intensyvumas matuojamas kaip kgNE 100 eurų.

Energijos intensyvumas 2006 m.



Gana aukštas automobilizacijos lygis Lietuvoje 2007 m. pabaigoje atitiko ES vidurkį. Lengvųjų automobilių skaičius per paskutiniuosius šešerius metus, skaičiuojant 1000 gyventojų, išaugo daugiau kaip 40 %. Toks spartus augimas buvo sąlygotas išvystyto Lietuvoje naudotų

automobilių prekybos verslo, spartaus bendrojo ekonominio augimo šalyje ir geros kelių infrastruktūros. 2007 m. pabaigoje šalyje buvo 309 km automagistralių, 1649 km E kategorijos ir 21320 km valstybinės reikšmės kelių. Per šešerius metus E kategorijos kelių ilgis padidėjo apie 160 km.

Lengvųjų automobilių skaičius 1000 gyventojų 2001 ir 2007 m. pabaigoje

